

J U N I J

Leto XV. Št. 6.

Gruda

Mesečnik za kmetško prosveto

VSEBINA

Jože Danev: Mahnite kosci (pesem) — Jogo: Pismo kmetski mladini — J. Č.: V skupnosti je rešitev — Albin Zabavnik: Zalostna slika — Albin Podjavoršek: Pod vaško lipo — D. K.: Cene žita rastejo... — D. K.: Spominu kmetskih voditeljev — Aleksander Stambolijski — Beri, misli in sodi — Mussolini si je podvrgel Abesinijo — Razlaga tujih besed — Nujnost narodne sloge — Veliko zborovanje češke kmetske mladine v Daruvarju — Miško Kranjec: Pravljičica o ljubezni — Odmevi iz naših vasi — M. T.: Poskrbimo za stare ljudi — M.: Slika dolenjskega dekleta — Delo na vrtu — Marija Brenčič: Sama (pesem) — Kaj bomo skuhale — Praktični nasveti — Dašek: Denar in njegovi sorodniki — Za prosti čas

Mesečnik za kmetsko prosveto ● Izhaja vsak mesec ● Celoletna naročnina din 25.—, posamezna številka din 3.— ● Rokopisov ne vračamo ● Vse, kar se tiče uredništva, pošiljajte na naslov: Uredništvo »Grude«, Ljubljana, Tavčarjeva ulica 1. ● Uprava »Grude« je v Ljubljani, Tavčarjeva ulica 1, kamor pošiljajte naročnino, oglase in reklamacije (pritožbe) ● Poštno-čekovni račun »Grude« ima št. 13.440

Izdaja Zveza kmetskih fantov in deklet ● Za uredništvo odgovarja Ivan Albreht, oba v Ljubljani Tiska Tiskarna Slatnar, d. z. o. z. (Vodnik in Knez), Kamnik

Uredništvo obvešča

Našim naročnikom. Radi preobilice gradiva smo morali precej člankov, med drugim tudi roman »Mreža bele groze« odložiti za prihodnjo številko.

Ekonom

r. z. z. o. z.

v Ljubljani, Kolodvorska ul. 7

(v lastni hiši)

Telefon interurban 25-06

Dobavlja vse deželne pridelke, kakor: pšenico, rž, ječmen, oves, koruzo, ajdo itd. **Mlevske izdelke:** pšenični zdrob, pšenično moko, rženo moko, ajdovo moko, koruzno moko, koruzni zdrob, pšenično in koruzno krmlilno moko, pšenične otrobe, ješprenj, kašo. — **Poljske pridelke:** krompir, fižol, zelje, sadje, seno in slamo. **Stalna zaloge** vseh umetnih gnojil (rud. superfosfata, kalijeve soli, Tomasove žlindre, nitrofoskala, apnenega dušika, žilskega solitra itd.), cementa in drugo. —

Glavno zastopstvo za Slovenijo opekarne »Ilovac«, Karlovac, za vse vrste zidne in strešne opeke.

GRUDA

MESEČNIK ZA KMETSKO PROSVETO

6.

JUNIJ 1938.

XV.

Jože Danev:

Mahnite kosci!

Mahnite kosci,
vaš praznik prihaja,
praznik življenja in žuljavih rok!
Kosa se dviga, ponosno spet vstaja
in glasno odmeva v srcih nje zvok.

Klepljite kose in brusite znova,
čez trnje, osat in travo uvelo
mahnite smelo...
Ni smrti od vas,
za vami novo življenje spet klije,
za vami široka cesta se vije,
v pohodu mlad zarod brsti...

Kosite kosci!
Utirajte pot si naprej;
pred vami, za vami ni konca, ni mej...
V mišicah vaših pôlje naj kri,
stisnite krepko kosišča v dlani
za slogo, za pravdo slovenske vasi!

Jogo:

Pismo kmetiski mladini

Sredi bujnega zelenja stoje vaše hiše, trave zoré, kakor so zelenele sto in tisoč letja. Sredi miru slovenske vasi ima človek občutek, da se čas ni premaknil, da je večni mir razlit nad našo zemljo. Videz je tak. Ljudje pa se bore na tej zemlji vedno znova, vedno novi ljudje. Stiske se vrste druga za drugo, včasih, redko jih zamenjajo dnevi sreče in zadovoljstva.

Dvajseto leto teče, ko je bila končana svetovna vojna; rod, ki dorašča, jo pozna samo kot strašno pravljico, ki se ne povrne več. Ali bo ta rod peljal ladjo našega naroda v lepše dni, ali pa bo padel, ker je veroval samo v pravljico?

Teža prevratnih dni visi nad Evropo. Milijoni hajonetov hočejo zasenčiti sonce svobode malemu narodu. Od severa

in zapada grozé temni oblaki. Ponoviti se hoče žaloigra stoletij: vzeli nam bi radi zemljo, poteptali kulturo in ugrabili iz srca jezik, ki veže v eno skupnost dva milijona ljudi.

Boj se je že pričel. Na križišču Evrope se bije, za našo zemljo, za naše morje — proti jugoslovanskemu in še posebej proti slovenskemu ljudstvu. Mladina, ti moraš vedeti za ta boj. Z vsakim utripom svojega srca ga moraš spremljati, pripravljena in zavedna moraš biti, da bo zmaga in bodočnost naša.

Vsi naši narodni mučeniki so za svobodo padali, vsi naši veliki misleci in umetniki so z upanjem v očeh, da bo zasijala bodočim rodovom, delali in umirali. Kmetski puntarji, edini znanilci upornega duha v zgodovini slovenskega naroda so padli za ideje, katere nosilec in izpolnjevalec moraš biti danes ti, slovenska kmetijska mladina!

Pogum in volja do življenja in prava, iskrena skupnost vsega naroda nam bo edino orožje v tej borbi. Čas je z nami, ker ta čas je dan vstajenja malega človeka in malega naroda. Z nami je delovno ljudstvo vsega sveta, vsi oni, ki trpe in vedo, da smo si vsi ljudje na zemlji bratje.

Zemlja je domovina človeka in uravnana tako, da človek na njej živi srečno. Človek naj bo človeku brat, narod narodu brat. Noben narod ne sme sovražiti drugega in ga tudi ne sovraži; ni naroda, ki bi bil več vreden od drugega in bi zato moral vladati nad drugimi milijoni. To trdijo le tisti, ki škruvajo na boj, na novo, strašno vojno, da bi si iz krvi in mrličev nagrmdili premoženje in razširili oblast.

Bratstvo med narodi je geslo ljudi, ki ustvarjajo, geslo delovnega ljudstva, na čigar ramenih sloni ves svet. Dela, kruha, svobode, miru in sreče zahteva to ljudstvo. Zahtevajo in bore se za to delavci po tovarnah, kmetijsko ljudstvo in tisti izobraženci, ki so iz delovnega ljudstva izšli, pa niso pozabili, da je njihova dolžnost s krepko in iskreno besedo boriti se za one, ki ustvarjajo vse dobrine na zemlji.

Mladina! Ne bojuj se več med seboj za puhle ideale namišljenih narodnih voditeljev in propadlih politikov! Čas je žel preko njih in bodočnost je v tvojih rokah! Zavesti ti je treba, da si sama dovolj močna in se boš vodila sama! Tvoja misel mora biti le eno: Slovenec sem in Jugoslovian — delovnega ljudstva sin! Misli na to, kadar orješ zemljo: ta zemlja je, in mora ostati tvoja!

Vaša mehka pesem, vsa vdana zemlji in človeku, naj se prekali v bojno, bramborsko pesem. Živeti hočemo, sreče hočemo že na tej zemlji, ne smrti in suženjstva. Dovolj sile je v vas, da vstanete in z močnimi rokami branite svoj dom, da bo ostal vaš, svoj narod, da bo ostal svoboden, in svojo državo, da bo ostala neodvisna!

J. Č.:

V skupnosti je rešitev

Ljudski pregovor pravi, da nesreča človeka izmodri. Tudi slovensko kmetijsko ljudstvo mora spregledati, da je marsikaterim težavam, ki ga tlačijo, kriva naša razcepljenost. Ona nas ovira v boju za naše pravice in naš napredek. Često je ena sama vas razdeljena na dva in še več taborov, namesto, da bi ljudje gospodarsko skupaj delali in se skupaj potegovali za svoje koristi, si nasprotujejo in sovražijo med seboj, čeprav enako trpijo in imajo istega sovražnika. Vsak tabor, vsaka skupina ima svoje gospodarske organizacije, svoje zadruge in tako ne more ne ena ne druga uspešno delovati. Koliko je slučajev, da celo sosed ne pogleda sosedu radi strankarskega nasprotstva. Morali pa bi drug drugemu pomagati v stiski in skupaj nabavljati potrebne stroje in gospodarske naprave.

Spregledati moramo, da s svojimi razprtijami koristimo le tistim, ki netijo sovraštvo med nami in dobro živijo na račun naše nesložnosti.

Slovenski kmetijski ljudje, stopimo skupaj in podajmo si roke, zakaj vsi imamo iste skrbi, iste težave in iste cilje: da bo nekoč naše življenje lepše, pravičnejše!

Albin Zabavnik:

Žalostna slika

Gotovo obhajajo vsakogar raznovrstne misli, ko potuje kam bolj daleč. Čimbolj je svet valovit in hribovit, tem bolj so misli pestre in raznolike.

Ko sem šel nekega dne proti večeru v daljno vas po poslih, ko je ravno sonce zahajalo in s poslednjimi žarki božalo vas v dolini pod menoj, sem se ustavil na vzvišenem prostoru in gledal to naravno krasoto, vas pod seboj in ljudi v vasi. So to po večini večji posestniki, kmetje, le nekaj je ubožnejših. Vsi so delavni, gospodarski, vsestransko marljivi. Začul sem tudi fantovsko pesem, ki je že skoraj povsod utihnila pod pezo današnjih dni. V vasi tudi ne manjka pridnih in brhkkih deklet in na oknih je polno cvetja.

Na videz bi bilo vse v redu, če bi ne bili ti ljudje tako podvrženi tožarenju in pravdanju. Pogosto jih najdeš v bližnjem mestu na sodišču. Tudi so si dobri znanci z advokati in sličnimi ljudmi, s katerimi je znanstvo zelo drago.

In ko gledam s hriba na to vas in njene prebivalce, se mi skoraj milo stori, ko se spomnim, da so v prejšnjih boljših časih, ko je bilo več denarja, ti vaščani v treh letih v medsebojnem tožarenju radi razžaljenja časti, radi potov, meja itd. znosili advokatom svojih 140.000 dinarjev! To je že lepa vsota. Pomislite, kaj bi se vse dalo narediti, če bi se ta denar porabil za skupno korist vasi, vsa pota bi lahko popravili, gasilski dom

zgradili in še marsikaj koristnega. Pa tudi njim samim bi bil ta denar mnogo bolj potreben, kakor advokatom, ki jih po ljudskem mnenju ne bi bilo treba. Vas bi prav lahko živela brez teh zdravnikov, ki zdrave zdravijo. Poglejmo hrvatske kmete. Oni imajo svojo organizacijo »Seljačka sloga«. Če se dva kmeta spreta, ne gresta k advokatu, temveč zberejo kmetje iz svoje srede nekaj najpametnejših in najpriljubljenejših mož in ti potem razsodijo in pomirijo sovražnika. Tako je stvar spet v redu, in kar je glavno: brez dinarja stroškov. Tudi naše slovenske vasi bi potrebovale tak način razsojanja osebnih sporov, če hočemo, da nam bo kdaj boljše. Če pa je kdo zmožen kaj zagrešiti, bo gotovo znal na sodišču govoriti in se zagovarjati in tudi sprejeti kazen brez advokata.

Našim ljudem bi morala že zdrava pamet povedati, da ne bomo z medsebojnim uničevanjem nikamor prišli. Toda nekateri imajo že tako tožarsko strast; v tem, da koga z advokatom tožijo, čutijo nekako naslado in zadovoljstvo. Drugi zopet dajo svoje bližnje advokatu z namenom, da bi jim gospodarsko škodovali ali jih celo uničili, ker vedo, kako ti gospodje skubejo.

Zato pa bi bilo prav in potrebno, da tudi vsi javni in vplivni delavci skušajo preprečiti oziroma onemogočiti, da bi se dala kmetskemu ljudstvu možnost tožiti se za vsako stvar. V Sloveniji ljudje več

denarja zapravdajo, kot pa ga za svoje potrebnosti porabijo. Če je raznim vplivnim ljudem narod res pri srcu, bi mu zelo zelo koristili s tako »kmetisko zaščito«.

Ker pa ni mnogo upanja za take ukrepe in izboljšanje od zgoraj, zato pa moramo začeti mi mladi sami. Pritegniti moramo v to delo vsa obstoječa prosvetna in druga društva, vse ljudi, stare in mlade, moške in ženske, vsak naj v svo-

jem krogu vpliva in dela na to, da bodo ljudje med seboj znosnejši, pomirljivejši in ne bodo hodili za vsako malenkost okrog pisarn odvetnikov in jim kupovali suknje, ko jih sami mnogo bolj potrebujejo. Povsod gojimo vaško slogo, vsi kmetijski ljudje bodimo edini, izginejo naj med nami osebne razprtije, kakor tudi strankarska razcepljenost, in slovenska vas pojde boljši bodočnosti nasproti!

Albin Podjavoršek:

Pod vaško lipo

VI. Delu slava, delu čast!

(Janez Ev. Krek)

Približalo se je poletje. Narava se je bujno razkošatila in čeprav je še daleč jesen, že tu in tam sili marsikatera rastlina k zorenju. Sonce stoji na vrhuncu svojih moči, to zlato, dobro sonce, skoraj podobno človeku, ki se še poln moči in sile ves v svojem življenju poletju bori za svoj obstoj, vedoč, da so nekje zadaj še mrki, mrzli dnevi. Oni spredaj, mračna, neznosna zima na primer, in nato mrka, težka, starikava, bolečna pomlad, so kakor težka vest, lačna sprostitev. Težek spomin potuje vanje, s težavo verujoč, da je človek zares živel nekoč slabše kot žival, ki jo bijó gospodarjeve pesti za vsako najmanjšo reč, vedno kar takole iz navade, da se vé, kdo je gospodar, kdo žival ali tlačan — ampak ta težki spomin trči ob sonce in vidi ogromno, plodno ravan, ki jo obdeluje v potu obraza človek za svojo srečo, za svoj boljši položaj v življenju. Ko stoji sonce na najvišji točki neba, se gibljejo roke mož in žena v vsej svoji najplodnejši popolnosti in ustvarjajo to, kar je v človeškem življenju edino najlepše, najvrednejše, najbogatejše, življenje opravičujoče in umevajoče: Delo!

Zgodba o delu je dolga kakor človeški rod in kratka kakor človeško življenje. Čudovita, zavozlana, še dandanes marsikomu nejasna povest.

Iz zarje svobode — saj je danes človek vsaj na videz gospodar svojega telesa in svoje volje in kmet recimo na svoji zemlji tudi neke vrste svoj gospod! — poleti pogled nazaj, v dneve krvavih borb za staro

pravdo. Dvoje vrst ljudi je hodilo po naši zemlji: prvi in drugi, gornji in spodnji. In nikoli ni bilo drugače: Prvi so uživali sadove rok in naporov drugih. Proglasili so, ponasajoč se s plemenitaško, modro krvjo, zdravim možganom nepojmljivo načelo: Delo je nekaj grdega, sramotnega, človeka z modro krvjo onečaščujočega — delo je stvar le za živali in težake. Težaki naj opravljajo težaka dela, ali: tlačani naj tlačanijo in hlapčujejo, služijo in redijo naše trebuhe in riti, ali: podložnikom pluje po žilah rdeča kri, ki jo je sam Bog udaril s kaznijo — delom. Ljudstvo. Kaj je ljudstvo? Stvor, ki je morebiti nekoliko, le nekoliko več kot žival, velja pa manj kot krava ali vol...! Nič ni bilo sramotnejšega, kot opravljati težaka hlapčevska dela: orati, sejati, kopati, kositi, žeti, mlatiti, mleti, stiskati...: koliko je še kmetijskih opravil! Hlapčevsko delo je bilo — trpeti: poganjati in pariti se na soncu od zore do mraka za ljubi vsakdanji kruh, ko je bilo v večini dni v letu izbičano telo izgledovano kruha, a duša žejna in lačna pravice, vpijoča za tirana v nebo po božjo pomoč. Ljudstvo: kmetiska raja je opravljala hlapčevsko delo, da je mogla gospoda zadostiti edinemu gosposkemu delu: uživanju! Zares je bilo edino gosposko delo: jesti! Le to ni bilo sramotno! Vse ostalo, kar je uganjal zama-

* V dobi fevdalizma so morali svojci za umrlega člana rodbine — tlačana plačati fevdalca (graščaku) »odškodnino« v obliki najtolstejše krave ali najlepšega vola, tzv. »mrtvaščino«, češ, da je graščak s tlačanovo smrtjo izgubil delovno moč, ki jo naj torej »odtehta« vol.

zani, neuki tlačan s plugom, brano, motiko, koso, srpom, cepcem, stiskalnice i. dr. — vse to je žalilo visokorodno, plemenito oko — in še celo sam ljubi, dobri Bog je bojda po tem umovanju zrl na hlapčevska dela in hlapce tlačane, kmetsko drhal, s prezirljivimi očmi...

Takšno naziranje smo prinesli do današnjih dni. Po padcu fevdalizma je »zavladala« v narodih nova »gospoda«: sinovi in hčere kmetov so se po mestih navzeli »mestne vzgoje«, pogospodili so se. Izgubili so sleherni stik z rodno grudo, s svojimi kmet-skimi ljudmi, s težkim življenjem, ki ga rodi kmetško delo.

Znana je zgodbica o kmetškem sinu — dijaku, ki je prišel domov na počitnice. Pozvali so ga, naj vzame grablje in pomaga grabiti seno, ker grozi črn oblak. Nado-budni kmetek, bodoči »gospod« seveda se popraska po glavi: Grablje? Kaj pa je to, »grablje«? Res ne vem, kajti učil sem se drugih znanosti!

Žalostno: pogospodili so se in izgubili do-stikrat hoté sleherni stik z rodnim domom — ali pa je ostala edina, »strašna« vez: sramota na rod in pokolenje. Kmetškemu sinu, ki smo ga omenili pri »grabljah«, se po našem mnenju ni zdelo spodobno, da bi grabil, torej opravljal »hlapčevsko delo«. O, koliko pa jih je, ki se sramujejo svojih kmetških staršev, ker so kmetje, neke vrste težaki, skoraj živali, in je njih življenje od zore do mraka »hlapčevsko delo«!

Miselnost fevdalcev, da je delo, ročno delo, sramotno in človeka onečaščuje, se je dedovala do današnjih »gospodskih ljudi« — in je še v naših časih, ko so se družbene in kulturne razmere korenito izpremenile v priloge tlačenim, spodnjim plastem, še čudovito živa med našo dobro in zanimivo slovensko »gospodo«. Ne vem, kaj je to »grablje«, in sram, v dno duše me je sram, da je moj narod kmetški narod, hlapčevski narod pluga in motike, ne pa gosposki narod meča, kakor so naši severni sosedje. Občudujem gosposkih sosedov veličino in gosposki ponos in ob njih se mi vidi tale moj siromašni narod še siromašnejši in ubožnejši in iz oči mu zijá še strašnejše hlapčevstvo... Tako-le se mi zdi zares, da je — pogledam v globino: tam je brezizrazna globokost, na vrhu pa plava pena: to si ti, ki tako-le misliš in si domišljaš, da si — gospod!...

Ampak življenje je dokazalo, da je le delo šlo svojo zmagovito pot, ker ima v sebi višjo moč, in je le delo izravnalo ljudi, ali prav za prav: poteptalo v nič vse tiste, ki

so žrli, uživali, ne da bi izpolnili svojih dni z delom rok ali duhá. Proces še ni završen — delo nadaljuje svoj korak v bodočnost, do tiste popolnosti, ki bo jasna kakor naj-čistejši poletni dan: nikdo ni višji, nikdo nižji, vsi smo enaki; vsi smo ustvarjeni za delo; delo ni izraz suženjstva ali hlapčevanja. Vsako delo je lepo; ni zdravja posameznikovega ali narodovega brez dela; vsako delo ima enako veljavo in je enako častno; ne ločimo ročnega in duševnega delavca; vsi poklici so enako važni. Vsi služimo s svojimi zmožnostmi in uveljavljenjem teh zmožnosti v življenju istim smotrom, človeku, skupnosti — domovini.

Narod, ljudstvo, brezizrazna globočina, govori jasno in nedvoumno: Kdor ne dela, naj ne jé!

Vsi, ki delamo, opravljamo najlepši spomenik: Delu!

Dandanes so v modi manifestacije. Za vsako smet moramo manifestirati. Častimo ljudi, posameznike, vodje — kult (častčenje) osebe. Bogovi so stopili z Olimpa, da kažejo ljudstvu »pot« — zakaj ljudstva so izgubila pot. Uboga ljudstva! Hvaležna manifestirajo veličino »bogov«. Manifestacije v resnici za vsako smet. Prav zares!

Kmetški narod, delavski narod, delovni narod, narod pluga, motike, kladiva, kose, srpa: ta narod manifestira delu.

V času, ko se je narava bujno rakošatila in ko sili tu in tam že marsikatera rastlina k zorenju, sredi sončnega poletja, prireja kmetška mladina, razumevajoča čas in potrebe, pod pokroviteljstvom kmetških mož in žen, očetov in mater, veličastne manifestacije kmetškemu delu. Ves teden je posvečen trdemu delu za ljubi obstanek, nedeljo za nedeljo pa se bodo vršile proslave dela:

Kmeti fantje hočejo s koso v rokah* pred očmi široke javnosti dokazati, da se ne sramujejo dela, ki je kljub teži lepo in častno. Težimo h grudi, ki nas redi! Z manifestacijo dajemo težkemu »hlapčevskemu«, skozi sto in stoletja zaničevanemu kmetškemu delu priznanje in ljubezen! In kmetška dekleta, naša nepotvorjena mladost in upanje v boljši čas, s srpi sredi zlatega klasja — ne, da žanjejo, radi dela, temveč da izrekó težkemu kmetškemu življenju ljubezen, ki naj rodi prekaljen rod, z delom in v delu prekaljen, radi tega čvrst in ponosen, ki bodi v naši lepši bodočnosti in na svoji zemlji zares svoj gospod!

Rasti, trava, v naš boljši čas, zláti se klasje v našo bodočnost!

V sivi starosti bosta fant in dekle pripovedovala svobodnemu vnuku, kako smo mi v naši mladosti kosili in želi in v težkih okoliščinah proslavljali Delo!

(Se bo nadaljevalo)

* Krasne manifestacije v tem smislu so tekme koscev in tekme žanjic, ki se bodo vršile v največji meri sedaj, meseca junija in julija skoraj povsod po lepi slovenski zemlji. Nekateri Slovenci se sicer »zgražajo«, češ, v nedeljo kosijo ali žanjejo, opravljajo torej hlapčevska dela na Gospodov dan. Ljudje, ki to trdijo, vedo, da ni tako, ali pa zavijajo v pretirani nevednosti stvari drugače, kakor je resnica. Slovenski kmet, ki je globoko veren, spoštuje opravičeno Gospodov dan, saj se je skozi ves teden temeljito izgaral. Namen tekem koscev ali žanjic v nedeljo torej ni delo, da bomo na primer pokosili ta in ta travnik in ga nam zato recimo v pondeljek ne bo treba, temveč tekma, plemenita borba, ideja, slava! V takšni tekmi vidimo več kot n. pr. v surovem nogometu (ni li ta nekaj slabšega od »hlapčevskega« dela? — seveda, »gospoška« igra pa je!) ali celo v orodni telovadbi. — Na Koroškem so, kakor so pripovedovali, pri kmetških tekmah vneto sodelovali kot organizatorji in govorniki duhovniki. Prav je tako! Kmetškemu delu čast in slava! Vsa šolana inteligenca in tudi duhovščina, ki čuti s kmetškim ljudstvom, naj sodeluje in pomaga, da bodo uspele proslave v obliki tekem koscev in žanjic čim lepše in dostojneje!

D. K.:

Cene žita

Take naslove smo brali v zadnjih mesecih po časopisih. Kmetje so rabili žito za seme, ljudstvo je kupovalo moko za kruh, pa skoraj ni bilo mogoče ničesar kupiti. Ljudje so se spraševali, kaj je temu vzrok. Je mar žita zmanjkalo in ga je treba uvažati iz drugih držav? Ne, vzroki so čisto drugi.

To je bil samo eden izmed mnogih načinov izkoriščanja, ki ga trpi kmetški človek in vsi delovni ljudje.

Če smo pogledali časopise od lanskega poletja in jeseni, smo videli v njih: Cene žita gredo navzdol, pšenica in koruza sta za toliko in toliko cenejši. Čez pol leta, letošnjo pomlad pa: Cene žitu rastejo. In kako rastejo! Meseca marca: cena za 100 kg pšenice 160 dinarjev, aprila: 186 dinarjev, maja: 245 dinarjev!

V New Yorku pa je istočasno veljalo 100 kilogramov pšenice 120 dinarjev.

Vprašali se bomo, kako to.

Vsakdo ve, da kmet ni gospodar trgovine, ne more sam določati cene poljskih pridelkov. Odvisen je od različnih prekupčevalcev in špekulantov, ki določijo najnižje cene. Kmet pa mora prodati, da se obleče, da plača davke itd. Da se ti špekulanti, ki živijo na kmetov račun, odstranijo in izločijo, je potrebna organizacija, ki bo edina imela pravico kupovati od kmetov pridelke in jih prodajati naprej v druge države. Tako organizacijo smo tudi dobili. Ustanovila se je družba »Prizad« (Privilegirana izvozna družba), ki je dobila od države pravico organizirati prodajo poljskih pridelkov iz vse države. Vendar pa v njej ne najdemo nobenega kmeta, kar se pozna po delovanju te družbe.

Kaj dela Prizad? O tem je pisal lani inž. Matić v »Hrvatskem dnevniku«: »Na svetovnih borzah (zavodi, kjer se shajajo trgovci in delajo kupčije ter tako določajo cene — op. ur.), a v prvi vrsti v Rotterdamu (na Holandskem), Budimpešti in Amsterdamu padajo cene pšenici in koruzi. S tem v zvezi je začel

rastejo . . .

zniževati cene tudi »Prizad«, v katerem sede sami »prijatelji ljudstva«. Zdaj je najmanj pšenice, ker so jo borzijanci (prekupčevalci, veletrgovci) jeseni kupili in spravili v svoja skladišča. Kupili so pšenico za vsako ceno, a potem je »Prizad« objavil, da pri nas cena ne zavisi od svetovnega trga in — ceno povišal. Sedaj so finančniki pšenico za drag denar prodali. Žito je v velikih mlinih, milijoni pa v žepih borzijancev. Zdaj prihaja nova žetev. Kmetje bodo morali spet prodajati pšenico za vsako ceno radi davčnih eksekutorjev in radi plačila dolgov »Privilegirani agrarni banki v Beogradu«.

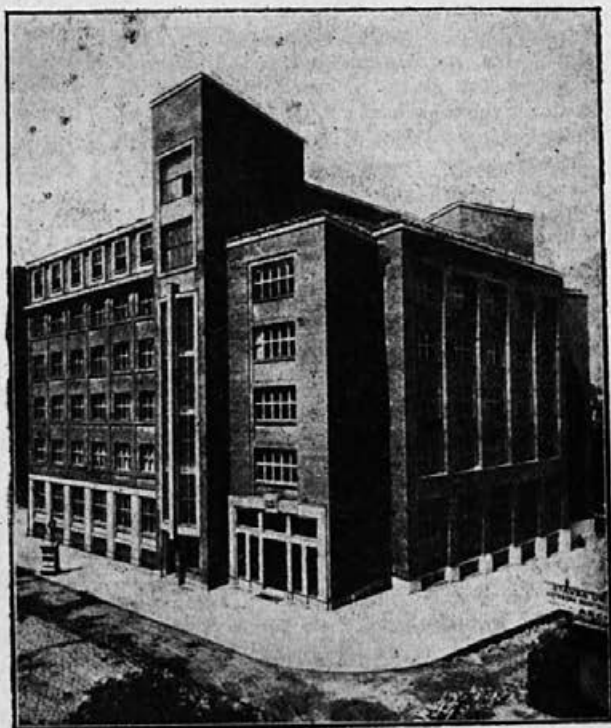
Taka je ta stvar s pšenico. Jeseni, ko kmet nujno potrebuje denar, je prisiljen žito prodati. Veletrgovci in »Prizad« cene znižajo, spomladi, ko kmet potrebuje seme, pa cene dvignejo. Pri tem je lanske leto »Prizad« zaslužil okrog 100 milijonov.

Za Slovenijo je pa stvar še drugačna. Pri nas ne pridelamo dovolj pšenice niti za lastno uporabo. Zato jo moramo vsako leto uvoziti iz drugih pokrajin države (Vojvodine) okrog pet do šest tisoč vagonov. Tako da moramo pri tej visoki ceni plačevati za kruh nad 60 milijonov dinarjev. Kdor nima denarja, mora stradati.

*Kakih 20 takih palač
bi lahko sezidali
za 100 milijonov*

Če bi dobili vse te slovenske milijone srbski in hrvaški kmetje po Vojvodini in Slavoniji, in če bi obenem slovenski kmet lahko prodajal svoje pridelke (sadje, jajca, živino, les itd.) po dostojnih cenah, bi še bilo v redu. Toda mali in srednji kmet v Vojvodini ne spravi teh milijonov, ker malo proda. Prizad pa kupuje samo po 10 vagonov skupaj. Tako vidimo, da se s tem denarjem okoristijo samo veleposestniki in veletrgovci.

Tako vidimo, kako je kmeti človek izkoriščen, ker nima besede in možnosti odločanja. Rešil se bo šele takrat, kadar bo sam odločal o svojem gospodarstvu. V mnogih drugih državah (Češkoslovaška, Francija itd.) ima ljudstvo po svojih zastopnikih odločilno moč v državi. Tam imajo tudi urejene organizacije za prodajo poljskih pridelkov. Ker ima v teh organizacijah kmet kontrolo, so cene žitu visoke tudi v jeseni, takrat, ko kmet prodaja.

D. K.:

Spominu kmetskih voditeljev

Kmetstvo je tvorilo vedno in tvori še zdaj večino pri vseh slovanskih narodih. Zato je bila vedno odvisna moč in svoboda vseh teh narodov od moči kmetskega sloja. V srednjem veku in še pozneje je bil kmet nesvoboden, tlačan, brez pravic. Zato tudi ni imel svoje narodne svobode in neodvisnosti. To nam dokazuje zgodovina južnoslovanskih narodov, Slovencev, Hrvatov, Srbov in Bolgarov ter Čehov, Slovakov in Poljakov. Ko pa se je v stoletjih med kmetskim slojem začel razvijati duh svobode in klic po socialnih pravicah — za staro pravdo, so se začeli ti narodi tudi politično osvobodovati tujih tlačiteljev.

Da se je pa moglo kmetsko ljudstvo uspešno boriti, se je moralo vzgojiti in izobraziti ter združiti v močne organizacije. To delo so opravili redki ljudje, ki jim je ljudstvo sledilo in jih izbralo za svoje voditelje. Tako je vodil češke kmete † Antonin Švehla, predstavnik poljskih kmetov je v izgnanstvu živel Vitoš, Bolgari so imeli svojega velikega borca † Aleksandra Stambolijskega, učitelja in voditelja hrvatskih kmetov pa sta bila brata Anton in Štefan Radić.

Letos 13. junija je preteklo 15 let od mučeniške smrti Aleksandra Stambolijskega, 11. junija pa proslavljajo Hrvati 70 letnico rojstva Antona Radića in 67 letnico rojstva Štefana Radića. Vsi trije ostanejo za vedno največji vodniki in učitelji kmetskega ljudstva južnoslovanskih narodov.

Aleksander Stambolijski

Bolgari so bili dolga stoletja pod turško oblastjo. Toda tudi pozneje, ko so dobili samostojno državo, se stanje kmetskega ljudstva ni izboljšalo. Vlada je bil tuje, nemške krvi, vso moč je imela gospoda, razne meščanske stranke so skrbele samo za koristi višjih slojev, kmeta in delavca so pa puščale v nevednosti in revščini. Kmetsko ljudstvo je ječalo pod bremeni in ni imelo nobenega

vpliva pri vodstvu države. Zato se je začelo prebujati. Prvi začetki kmetskega gibanja segajo v leto 1898., ko je začel Jordan Pekarov izdajati list »Kmetska borba«. Pozival je kmetsko ljudstvo, naj se združi in organizira ter tako pridobi moč in veljavo. Tako so nastale prve kali kmetske ideje. Čez 10 let je začel Zabunov izdajati list »Kmetska zaščita«, ki je prav tako prinašal v vse bolgarske vasi misel, naj kmetje začnejo složno borbo za svoje interese.

Gibanje je napredovalo. Kmetski ljudje so spoznali, da morajo sami voditi svojo kmetsko politiko, da si izboljšajo življenje. L. 1899. so ustanovili Kmetsko stranko. Sklicali so veliko zborovanje v mestu Varni, a vladajoča gospoda jih je skušala s silo razgnati. Dva kmeta sta bila ubita in s tem je doživelo gibanje svoj prva krvavi krst. Še istega leta so sklicali velik kongres (zborovanje) vseh bolgarskih kmetov. Izdali so proglas, kjer pravijo: »Kmetje delamo kot živina, varčujemo kot čebele, a živimo kot berači.«

Zdaj ni bilo več mogoče zatreti močnega gibanja. Politična moč kmetov je rastla iz leta v leto. Stranka se je preimenovala v »Kmetsko zvezo« in je pri vsakih volitvah kljub pritisku dobivala vedno več poslancev. Leta 1903. je priredila zopet velika zborovanja, kjer je gibanje doživelo svoj drugi in tretji krvavi krst. Vlada je poslala vojake, da so streljali na zborujoče kmete. Vendar jih ves teror ni oplašil. Kmalu je bila Kmetska zveza najmočnejša opozicijska stranka.

Borba za oblast

Njeno delo in napredek se je zlasti pospešil, ko je začel sodelovati v njej Stambolijski. Bil je sin malega kmeta. V otroških letih je bil pastir, pozneje je obiskoval poljedelsko šolo v Sofiji (glavno mesto Bolgarske), nato je študiral nekaj časa v Nemčiji, se zopet vrnil v domovino in bil l. 1908. izvoljen za poslanca. Z njegovim nastopom se šele začenja prava borba za socialne in

politične pravice delovnega ljudstva. Stambolijski je točno razložil, kaj zahtevajo kmetje: gospodarsko in politično moč in oblast v državi. Za uspešno borbo je potrebno, da je gibanje gospodarsko neodvisno, zato je ustanavljal gospodarske organizacije, predvsem zadruge. Kmetje se morajo usposobiti, da bodo znali zahtevati svoje pravice, zato potrebujejo izobrazbe in lastnih časopisov. Vse to je Kmetška zveza ustvarila.

Tudi v parlamentu je Stambolijski z vso odločnostjo nastopal za pravice ljudstva. Car je bil samodržec, obkrožen z mnogimi plemenitashi, ki so razkošno živeli. Ljudstvo pa je moralo plačevati davke. Meščanske stranke, ki so bile pokorne carju, so po vaseh kmalu izgubile svoje somišljenike. Začele so napadati Stambolijskega in kmetško stranko. Da bi bile bolj močne, so se združile v eno. Toda bolgarsko ljudstvo je že spregledalo, kje je njegovo mesto, Kmetška zveza je zasedla vso Bolgarijo.

Proti vojni

Prišlo je leto 1914. in svetovna vojna. Car in gospoda so se zvezali z Nemci in pod njihovim vplivom napovedali vojno Srbiji, čeprav je bil ves bolgarski narod proti. Stambolijski je na vseh zborovanjih in v parlamentu nastopal proti vojni, ker je vedel, da vodi bolgarski narod v propast. Nastopil je tudi proti carju. Zato so obsodili njega in vse sodelavce na dosmrtno ječo. A

tudi to ga ni strlo. Neutrudoma je pisal pisma svojim pristašem, članke v časopise in znamenite »Principe (načela) kmetške zveze«, kjer je pokazal, kako mora biti urejena kmetška, demokratična država. Medtem so bolgarski kmetje umirali na fronti. Po mnogih hudih porazih je prišla vlada v velike škripce. Car je zato Stambolijskega pomilostil in ga poslal na fronto. Zdaj je Stambolijski z verno organiziral kmetško armada in jo poslal — ne nad Srbe, temveč nad Sofijo, nad carja in gospodo. Hotel je zavzeti mesto, prevzeti vlado, vreči carja, odvzeti bogatašem in vojnim dobičkarjem milijone in oklicati republiko. Toda Nemci so poslali carju na pomoč svojo vojsko, kmetje so bili premagani, Stambolijski pa obsojen na smrt.

Medtem pa sta bili Nemčija in Avstrija, katerih zaveznica je bila Bolgarija, premagani in Bolgarija je bila gospodarsko na robu propada. Zdaj je spoznala tudi gospoda, da more edino Stambolijski rešiti državo. Zato ga je car zopet pomilostil in l. 1920. je sestavil svojo vlado in s tem je prišla Kmetška zveza na oblast.

Delo kmetške vlade...

Zdaj se je tudi začelo pravo delo kmetške vlade. Kar je prej stranka v opoziciji zahtevala, to je morala zdaj izvršiti. In je tudi izvršila. Prvo, kar je ukrenil Stambolijski, je bilo to, da je vse bivše ministre in vse druge, ki so poslali bolgarski narod v vojno in ki so si po krivem nabrali premoženje, vrigel v ječo. Vlada pa je začela z obnovo države, ki je bila radi slabega gospodarjenja protiljudskih režimov in radi vojne popolnoma izčrpana. Državo je bilo treba na novo ustvariti in zgraditi. Stambolijski je imel težko stališče, zlasti, ker je bila Bolgarija kot zaveznica Nemčija in Avstrije premagana in je morala plačati visoko vojno odškodnino. Zato je bila prva skrb Stambolijskega, da je državo utrdil na zunaj in da je dobil priznanje od drugih držav. Njegovo delo je uspelo. Bolgarija je bila izmed vseh premaganih držav prva sprejeta v Društvo narodov, namesto 2250 milijonov zlatih frankov vojne odškodnine je plačala samo 550 milijonov.

Glavno delo Stambolijskega pa je veljalo notranji ureditvi države po načelih, ki jih je izrazil v svojih »Principih«. Odpraviti je hotel buržujsko-kapitalistični ustroj in uvesti nov gospodarski in družbeni red na združni podlagi. »Zemljo tistim, ki jo obdelujejo«, je bilo geslo vlade, zato je odvzela

veleposestnikom zemljišča in jih razdelila med revne sloje. Nihče ni smel imeti več kot 30 ha zemlje. Da izločijo vse izkoriščevalce, so kmetje začeli ustanavljati zadruge, da so tako skupno obdelovali zemljo, kupovali stroje in skupno prodajali svoje pridelke. V kratkem času se je število zadrug dvignilo od 2 na 4 tisoč in število članov od 300 tisoč na milijon, tako, da je bil vsak šesti Bolgar član zadruge.

... za prosvetni in gospodarski napredek

Tudi za prosvetni dvig kmetijskega ljudstva je vlada storila veliko delo. Vpeljala je šolsko obveznost. Šolanci so morali prirejati po vaseh tečaje, kjer so poučevali ljudi. Da ne bi hodili kmetje v mesta na sodišče in tako trošili denar in čas, je Stambolijski uvedel potujoča sodišča, ki so se selila iz kraja v kraj in opravljala sodne posle. Za strokovno izobrazbo kmetov so se ustanavljale kmetijske šole in tečaji.

Najvažnejša pa je uvedba delovne obveznosti. Namesto vojaške službe je moral vsak državljan določen čas delati za skupne koristi vsega ljudstva, graditi ceste, mostove, izboljševati zemljo, izsuševati močvirja itd. To delo je bilo brezplačno in po vojaško urejeno.

V treh letih vladanja kmetijske vlade je dosegla Bolgarija prvo mesto v napredku in blaginji. Saj je bilo v tem času zgrajenih 300 novih vodnjakov in 800 popravljenih, 100 rek in potokov urejenih, 500 novih šol sezidanih in 1000 popravljenih, 300 km novih železniških prog in 2000 km popravljenih, in še raznih drugih zgradb sezidanih.

Vse to je izvršila kmetijska vlada, katere glavni zakon je bil: delo za ljudstvo, za red in poštenost in mir ter prijateljstvo z drugimi narodi.

Poraz

In za vse to delo je moral Stambolijski dati glavo. Gospoda ni imela več oblasti v državi, zato ni mogla več izkoriščati kmetov in delavcev. Stambolijski je bil njen največji sovražnik. Zato se je zvezala z oficirji in s pomočjo tujih kapitalistov napravila državni prevrat. Stambolijskega so ujeli in po dolgih mukah usmrtili. Nastal je strahovit pokolj, v katerem je našlo smrt 18.000 kmetov. Skoro vsi ministri in sodelavci Stambolijskega so bili ubiti.

Tako je bilo končano življenje in veliko delo kmetijskega voditelja, ki je vse svoje

sile posvetil napredku in pravicam kmetijskih ljudi. Polovico svojega življenja je preživel po ječah in ni se ustrašil niti smrti.

Uspehi, ki jih je dosegla njegova stranka na vasi in njegova vlada v vsej državi, nam kažejo, po kakšni poti mora iti kmetijsko gibanje, da doseže uresničenje zahtev kmetijskega ljudstva. Stambolijski sam je često dejal: »Razen borbe ni treba ničesar drugega, v borbi smo rojeni, v borbi dojeni, v borbi je naša čast, v borbi je naša rešitev, borba je smisel življenja!« in »Edino kmet more prav braniti kmetijske interese!«

Beri, misli in sodi

● 8 milijonov 750 tisoč oralov veleposestniške zemlje je razdelila španska republikanska vlada med male kmete. Poleg tega je dala 27 milijonov pezeta (španski denar) delavskim organizacijam in združenim zvezam ter 3 in pol milijona pezeta kmetom. Zavod za agrarno reformo pa je dal kmetom 110 milijonov pezeta, 5000 ton semenskega žita in 117.000 ton umetnih gnojil.

● Na Poljskem je imela kmetijska stranka o binokostih velika zborovanja, kjer so stotisoči ljudstva zahtevali demokratično obliko vladavine, vrnitev njih voditelja Vitoša, ki je izgnan v tujino in najtesnejše prijateljstvo s Češkoslovaško.

● Samo 5 tisoč nepismenih je na Švedskem, ki šteje 6 in četrt milijona ljudi. V državi je 700 bolnic z 90.000 posteljami, spolno bolnih je bilo lani samo 386, pri nas 450 tisoč. Švedska je demokratična država, večino imajo socialisti.

● 900 milijonov dinarjev je dala vlada za javna dela — na Češkoslovaškem. Ljudska vlada z dr. Hodžo na čelu skrbi za napredek ljudstva. Zato je izdelala načrt javnih del in tudi dala kredite z znesku nad 900 milijonov dinarjev. S tem denarjem bodo napravili in popravili mnogo cest in potov in izboljšali zemljo. 40 % te vsote t. j. nad 400 milijonov dinarjev bodo dobili tisti kraji, kjer prebivajo Nemci.

● Veliki nemiri so se pred kratkim vršili na Dunaju. Ljudje so demonstrirali po cestah in zahtevali kruha. V Nemčiji primanjkuje kruha in ga morejo dobiti samo na karte. Prav tako primanjkuje tudi masla in masti.

● Hranilnih vlog odpade na vsakega prebivalca v Jugoslaviji 188 din, Poljski 311 din, Japonski 748 din, Češkoslovaški 2557 din, Franciji 4332 din, Švedski 6726 din.

Mussolini si je podvrigel Abesinijo

Pred leti je Italija z vojsko zavzela svobodno abesinsko državo. Mnogo odličnikov je bilo pobitih, mnogi so zbežali, tudi neguš (cesar) še vedno išče pomoči po Evropi. Nekateri poglavarji pa so se podredili zavojevalcu. Na sliki jih vidimo na obisku pri Mussoliniju v Rimu.

Razlaga tujih besed

● **Privilegij** pomeni predpravo, prednost, svoboščino. V srednjem veku so imeli meščanski stanovi, trgovci in obrtniki privilegije, da jim ni bilo treba dajati desetine in hoditi na tlako. Privilegirana agrarna banka ima privilegij, da prevzame od denarnih zavodov kmetijske dolgove. Privilegirana izvozna družba (Prizad) se zato imenuje privilegirana, ker ima prednost, pravice kupovati kmetijske pridelke in jih dalje prodajati. Tudi posamezni ljudje imajo razne privilegije, n. pr. brezplačno vožnjo in podobno.

● **Olimp** je najvišja gora v Grčiji. Po veri starih Grkov so na njem prebivali bogovi, ki so od časa do časa prišli med ljudi.

● **Kult** je čaščenje, bogočastje. Včasih bemo, da ljudje ponekod gojijo kult telesa, to pomeni, da pretirano skrbijo za nego telesa, da jim je lepo ali močno telo več kot duševna sila, razumnost, pamet. Poznamo tudi kult osebe, če kakšnega človeka preveč cenimo, da se nam zdi najboljši, najpametnejši človek, vzvišen nad vsemi drugimi ter ga tako nekako častimo kot boga. — Kultiviran človek je pa tisti, ki je izobražen, omikan. Kultura je omika, izobraženost. Kulturni narod je tisti, ki je napreden, omikan, izobražen, ki ima mnogo šol, bogato književnost itd.

● **Borza** je prvotno pomenila mošnjo, denarnico. Sedaj razumemo pod to besedo zbirališče kupčevalcev. V vsakem večjem me-

stu imajo borzo, kjer se shajajo kupci in prodajalci in tam se vršijo kupčije in obenem tako določa cena blaga, ki je veljavna potem za tisto pokrajino. Na borzi se prodajajo tudi različni vrednostni papirji. Borza je več vrst: borza za blago, kjer se kupčuje samo z blagom, borza dela, kjer delodajalci iščejo delavcev itd.

● **Delniška družba** je podjetje z več lastniki, od katerih je vsak dal določeno vsoto denarja za podjetje, tovarno in podobno. Vsak dobi posebno listino, delnico, ki se glasi na določeno vsoto. Po teh delnicah si delijo lastniki - delničarji dobiček koncem leta. (Če se glasi delnica na 10.000 din in je nekdo vložil v podjetje 50.000 din, dobi pet delnic. Če pride koncem leta n. pr. 40 % dobička, ga razdelijo tako, da dobi delničar od vsake delnice 40 % njene vrednosti. Tako delničarji dobro živijo od dobička, ne da bi kaj delali pri podjetju.)

● **Eksistenca** pomeni bivanje, življenje, obstanek. Pravimo, da se kmet danes bori za svojo eksistenco, to se pravi, da nima možnosti za življenje in se mora zato boriti da dobi svoje pravice in si s tem zagotovi svojo eksistenco, obstanek. Eksistenčni minimum je najmanjši dohodek, ki ga človek potrebuje za preživljanje. Dandanes mnogi ljudje po naših vaseh še tega nimajo. — Eksistirati se pravi biti, živeti, obstajati. Če pravimo, da kakšna reč ne eksistira, pomeni to, da je sploh ni.

SLOVENSKA KMETSKA MLADINA NA DELU

Nujnost narodne sloge

Resolucija

Glavnega odbora Zveze kmetiskih fantov in deklet, sprejeta na II. redni seji v Celju, dne 15. maja 1938.

V prepričanju, da izpoveduje mnenje celotnega članstva, se čuti Glavni odbor Zveze kmetiskih fantov in deklet z ozirom na položaj, ki je nastal po nedavnih mednarodnih dogodkih, dolžnega ugotoviti:

1. da je bil vselej in povsod najvišji namen in smoter vsega kulturno-prosvetnega dela Zveze kmetiskih fantov in deklet vzgojiti novo generacijo slovenske kmetске mladine v svobodoljubju ter stanovski, narodni in državljanski zavesti;

2. da je potrebno krepiti slovensko narodno zavest in pojačati čut pripadnosti k narodnostnemu sklopu Jugoslavije, da vzraste novo pokolenje slovenskega kmeta neodvisno od vsakega tujege vpliva, optimistično in zavedajoče se odgovornosti za narodno bodočnost in državno samostojnost;

3. da je potrebna združitev vseh narodnih sil, ki naj se izraža v čim tesnejšem sodelovanju vseh slovenskih orga-

nizacij v narodno obrambne svrhe, ki naj — pridržaje si tudi vnaprej posebnost svojih pogledov — v skupnem delu in manifestacijah prikažejo enotnost narodne volje povsod in v vseh vprašanjih, ki se tičejo narodne in državne eksistence in svobode;

4. da je za doseg socijalnih ciljev slovenskega kmetstva in za zasiguranje svobode kmetskega doma in njegovega napredka, ki je temelj narodne neodvisnosti, pripravljena sodelovati z vsemi odgovarjajočimi stanovskimi ustanovami slovenskega kmeta in tako pojačati zahteve kmetskega ljudstva, ki terjajo z ozirom na tujo podtalno propagando nujne rešitve.

V trdnem prepričanju, da more le složno delo vseh plasti naroda zasigurati njegov obstoj in napredek, dajemo to resolucijo v javnost.

Glavni odbor

*Zveze kmetiskih fantov in deklet
v Ljubljani.*

Veliko zborovanje Češke kmetске mladine v Daruvarju

V naši državi živi precej Čehov in Slovakov, ki so naseljeni kot kmetje predvsem v Vojvodini in Sremu. Tudi oni imajo svoje organizacije, slične našim. Izdajajo tudi svoj časopis »Jugoslávští Čechoslováci«, ki ga tiskajo v lastni tiskarni. Njihova zvezna organizacija ima po vaseh 13 društev. Imajo tudi svojo kmetijsko šolo v Daruvarju, vsak osmi član oziroma članica je končal kmetijsko oziroma gospodinjsko šolo.

15. daja so imeli v Daruvarju svoj občni zbor, ki je pokazal veliko kmetsko in narodno zavednost češke mladine. Poročila pričajo o velikem in uspešnem prosvetnem in gospodarskem delu, ki so ga izvršile njih organizacije. Poleg ostalih govornikov je nastopil tudi predsednik Osrednje zveze gospodarskih društev tov. Avg. Mžik, ki je dejal: »Vedeti moramo, da ne delamo vsak zase, temveč za skupnost. Predvsem mora-

mo biti dobri Čehi, to pomeni biti dobri ljudje, na svojem mestu. Po nas sodijo ves naš narod. Združujmo se, ustvarjajmo naše organizacije, delajmo v skupnosti. V tem je naša bodočnost!»

Občnemu zboru je poslala tudi Zveza kmetijskih fantov in deklet v imenu slovenske kmetijske mladine iskrene tovariške pozdrave s toplimi željami za čim uspešnejše delovanje v korist vasi, naroda in države.

V novi odbor so bili izvoljeni za predsednika Karel Herot, za podpredsednika I. J. Lacina, za podpredsednico J. Hejtmánova, za tajnika Alois Mžik in blagajnika Alois Dočkal.

Česka kmetijska konjenica na pohodu

Manifestacija kmetijske misli na Bregu pri Ptuj

Društvo kmetijskih fantov in deklet v Hajdini je priredilo v nedeljo 12. junija t. l. kmetijski praznik združen s tekmo koscev in kolesarsko dirko. Ta prireditve, katere prireditelji so sami naši kmetijski fantje in dekleta, je bila ponovna manifestacija kmetijske misli v našem kraju.

Že v prvih popoldanskih urah so se začeli zbirati ljudje na zbirališču, kjer se je formirala pestra povorka, v kateri so tovariši iz Skop ponosno korakali s svojim zelenim praporom.

Na tekmovališču je sprejela zmagoslavno korakajočo povorko neštevilna množica občinstva, iz katere so se slišali navdušeni pri- trjevalni in živio vzkliki.

Z govorniškega odra, ki je bil okrašen z zelenjem in na katerem je vihrala naša zelena zastava s štiripersno deteljico in državna trobojnica, je tov. Alojz Neubauer v

imenu našega društva pozdravil množico gostov, kakor tudi predsednika »Zveze« in »Pododbora«.

Za njim je predsednik Pododbora tov. Joško Tomažič v prisrčnem pozdravu na navzoče posebno na tovariše kosce in grabljice želel društvu pri delovanju za povzdigo naše vasi najboljših uspehov.

Predsednik »Zveze« tov. Ivan Kronovšek je s svojim krepkim govorom orisal pomen in cilj naših Društev kmetijskih fantov in deklet. Kakor že med govorom tako je bil deležen tudi ob koncu velikega aplavza.

Po končanem govoru je godba zaigrala državno himno in nato je sledila tekma koscev, pri kateri je dosegel prvo mesto tov. Janez Golob iz Hajdine in drugo tov. I. Filipčič iz Sv. Lovrenca v Slovenskih goricah.

Pri kolesarski dirki je dosegel prvo mesto tov. Stanko Meznarič iz Hajdine. Vsem tovarišem tekmovalcem so se razdelile lepe praktične nagrade.

Vkljub težkim razmeram v katerih društvo deluje, smo ponovno pokazali javnosti, da se kmetijska mladina zaveda poslanstva današnjih dni in da naše vrste postajajo vedno jačje in da dobivajo naša društva med prebivalstvom vedno večje simpatije.

● **ŠMARTNO OB SAVI.** Naše Društvo kmetijskih fantov in deklet, je priredilo v nedeljo 23. maja t. l. svoj vsakoletni kmetijski praznik, praznik dela, združen s tekmo klepačev.

V zgodnjih popoldanskih urah se je pričela v Šmartnem pred gasilskim domom zbirati mlada kmetijska vojska Matije Gubca, ki se je nato razvrstila v pestro povorko, s konjenikom na čelu, za njim pa godba, naši najmlajši, tekmovalci in ostalo občinstvo. Lepo formirana povorka je ob sviranju strumnih koračnic in veselem razpoloženju ter navdušenju prikorakala na veselični prostor, kjer se je vršila tekma. Tu je zbrano kmetijsko ljudstvo v imenu društva pozdravil tov. Ivan Dovč. Nato pa je govoril o pomenu naših tekem delegat Zveze tov. Jože Danev. Za svoja izvajanja je žel živahno pritrdjevanje. Za tem pa se je pričela tekma. Prvo mesto je dosegel tov. Janez Zajc, drugo tov. Gregor Marn itd.

Po končani tekmi pa se je razvila prav prijetna domača zabava, ki je potekla v najlepšem redu in miru, kar nam je v dokaz, da se je naš delovni človek pričel zavedati, da mora dan posvečen počastitvi žuljavih rok, poteči res tako dostojno, kot se to spodobi.

Videz je bil, da bo kmet pobesnel, ko je izvedel za Hedvikin pobeg. Za trenutek je obstal sredi sobe. Vsi pri hiši so sklonili glave in nihče ni hotel biti kriv, da bi kmet nanj izsul svojo veliko jezo. Žumer pa je še vedno stal. Ustnice so se mu rahlo skrivile. Goste obrvi so skoraj zasenčile oči, ki so bile zdaj še bolj drobne kakor sicer. Pa vendar ni izbruhnil. Mirno je sedel k zajtrku. In ko je že sedel, se je zdelo, da se je docela pomiril. S tekom je zajtrkoval, ne da bi s kom spregovoril. Po zajtrku se je prekrizal in molil naprej. Potem je hlapcu nekaj naročal, in hlapec se je umaknil, še preden so se drugi dvignili. Franc in Ivan pa zdaj nista privlekla iz žepa cigaret, da bi si prižgala in po zajtrku pokadila. Tudi sama sta se hotela umakniti. Preden pa sta se dvignila, je dejal kmet, gledajoč Franca:

»No — kdaj pa misliš ti pobegniti?«

Premagal je prvo negotovost; že je bil spet trden, hladen. Franc se je ozrl po očetu.

»Zakaj naj bi pa pobegnil?«

»Saj si vendar tudi ti nezadovoljen.«

»Kdo vam je pa to rekel?«

»Kakor da sam ne bi videl; z obraza ti berem. — Saj si bil ti tisti, ki je pomagal dekletu, ne?« Franc je molčal. Zato pa je oče pokimal: »Vedel sem. Že zdavnaj sem te spoznal, kdo si in kaj hočeš. — Zato pa zdaj pojdeš v dolino. Nočem, da bi mi kdo rekel, da sem neusmiljen. Tam poiščeš Hedviko in jo privedeš nazaj, razumeš? Pozabil bom na to njeno neumnost; danes sem še voljan pozabiti. Jutri nemara več ne bom pri volji.«

Franc se je moral odpraviti v dolino. Čudni občutki so ga navdajali, ko je stopal dol po klanecu in premišljeval o vsej stvari. Kakor je včeraj odobral Hedvikin sklep in bil še vesel, da upa storiti nekaj tako velikega, tako je bil ta dan ves skromen in negotov. Dolina ni bila več kakor še včeraj polna čarobnosti, temveč je imela v sebi spet nekaj tistega, kar ga je že v mladosti plašilo in odvrčalo od nje, da ni želel s hribov. Kaj naj reče Hedviki, če jo najde? In kaj bo storila Hedvika? Da se bo vrnila? Vrnitev pomeni nadaljevanje prejšnjega življenja — nič drugega.

Samotna domačija
v hribih

Spotoma pa ga je obšla misel: Ali ne bi še sam ostal v dolini? Kaj bi bilo potem? Nič — moral bi si najti kakršnoli službo, da bi živel, da bi se lahko oženil in skrbel za ženo. Nemara pa bi našel kakšno imenitno službo, da bi mnogo zaslužil. In nekoč bi se vrnil v hribe — ne za stalno, temveč, da bi se pokazal pred očetom. Toda — če ne bi mogel najti nič primerne in bi bil prisiljen vrniti se nazaj v hribe k očetu? Ali ga oče ne bi vrgel prek praga? In če že tega ne bi storil, imel bi ga za hlapca pri hiši, zaničeval bi ga na veke. In nemara ga je oče poslal samo zato v dolino, da bi napravil z njim preizkušnjo. Zdaj, ko se mu je začelo rušiti, zdaj je hotel, naj se ali vse podere, ali pa naj se spet vse uredi.

To je samo preizkušnja, Franc je bil čedalje bolj prepričan o tem. In zato ni šel v dolino. Sedel je na pobočje, odkoder je bila dolina tako lepo vidna. Komaj dobre četrte ure je imel še do fare. Hiše niso bile več majhne, kakor če jih je gledal z doma. Stale so druga ob drugi, obrnjene k široki beli cesti. Po cesti je včasih kdo šel. Toliko, da Franc ni slišal, o čem se ljudje menijo. Lepo je bilo tu življenje, razgibano. Vedno si koga videl. Tudi polja okoli vasi so bila vsa živa: ženske in dekleta v rdečih rutah, v svetlih pisanih jopah, so se sklanjale k zemlji. Zamikalo ga je, da bi stopil tja med nje, da bi se nemara porazgovoril z njimi; zasanjal je, da se mu dekleta nasmehnje. Gori ni bilo nikdar nikogar, da bi se mu nasmehnil. Tu živi ljubezen in sem nekam je pobegnila Hedvika; danes je že nemara zadovoljna in srečna. Vesela je, da se je rešila hribov. Morda pa se že tudi kesa, nevajena doline in veselejšega, družnega življenja.

Kakorkoli, — Franc ni prišel v dolino. Ko je v cerkvi zazvonilo poldan, tedaj se je dvignil; rahel vzdih se mu je odtrgal iz prsi. Odkril se je, pomolil in nato se je vračal v hribe proti domu. Od daleč, prav od tod, kjer je sedel in videl faro, je videl tudi svoj dom: visoko, skoraj prav na vrhu je sedela močena kmetija, stisnjena k pobočju, pro-

strana hiša, prostrano gospodarsko poslopje, kozolec — in še to in ono, — vse to je delalo vtis, kakor bi tam bila cela majhna vas in ne samo ena sama domačija. In Franc je pomislil na očeta, na mater, na Ivana, na vse je pomislil. In hudo mu je bilo. Toda noge so ga same nesle nazaj, ne da bi imel kakšno posebno voljo.

Očeta je našel, ko je nekaj tesal. Oče se je iztegnil. Za trenutek je gledal Franca, kakor bi hotel vprašati, kaj hoče. Potem so se mu roke nekako pobesile in premaknil se je.

»Sam si prišel?« je vprašal.

»Sam,« je odvrnil Franc. Bil je voljan vse priznati.

Oče je molčal nekaj časa. Potem je dejal: »Saj niti nisi govoril z njo, ne?«

»Nisem,« je priimil Franc.

»Tudi tam nisi bil?«

»Ne,« je pritrdil. Toda nič ni bil poklapan. Veliko voljo je imel in dobro se je postavil pred očetom.

»Kje si pa bil toliko časa?« Tedaj mu je povedal vse: kje je sedel in kako se je bil odločil, da ne pojde k Hedviki. Čemu bi jo vabil nazaj? Saj je sama hotela v svet. — In čudno, oče se ni razsrdil in ni pograbil Franca, čeprav je ta bil prepričan, da se bo to zgodilo. Zato je bil skoraj rahlo poparjen. To je bil vendar neke vrste znak, da se v očetu nekaj spreminja: ali že v slabo, ali v dobro, — tega Franc ni mogel vedeti.

»In zakaj še ti nisi ostal tam? Saj te je mikalo?«

»Nisem,« je dejal fant mirno in gledal mimo njega. »Zdaj nisem hotel. Morda kdaj kasneje...« — Tedaj se je oče grenko nasmehnil, ne da bi kaj rekel.

(Dalje prihodnjic)

Naši izleti

Naše kmetsko-mladinsko gibanje, ki si je zastavilo smoter, da preporodi našo vas in kmetskega človeka, mu dalo nov obraz, da si bo znal sam s sposobnostjo, ki jo pridobiva v Društvih kmetijskih fantov in deklet, ustvariti boljšo in srečnejšo bodočnost. Zato gojimo v svojih vrstah slogo, tovarištvo in zavest skupnosti.

Poleg kmetijskih praznikov prireajo naši fantje in dekleta tudi izlete po naši zemlji, da jo spoznajo in da se ob tem še bolj utrdijo tovariške vezi. Sodobna mladina vedno manj išče zabave in veselja v zatohlih gostilniških sobah, noče se tudi več tiščati ognjišča, zato odhaja trumoma v naravo, kadarkoli ji dopušča čas. Tam se pod milim nebom sprosti in razvedri ter tako telesno in duševno okrepi.

S tem namenom je priredilo tak izlet na Lindek Vojniško okrožje, dne 15. maja t. l. ki se ga je udeležilo izredno število fantov in deklet. Poleg prisrčnega veselja smo posvetili čas tudi razgovorom o vseh kmetijskih vprašanjih in o naših organizacijah. Govorili so delegat zveze tov. Jože Danev, tov. Jožep in tovarišica Skrlavnik.

Istega dne je priredil ljubljanski pododbor izlet na Šmarno goro, ki so se ga udeležili tovariši in tovarišice od blizu in daleč. Na vrhu je vse izletnike pozdravil tov. Alojz Avsec, povdarjajoč važnost medsebojnega tovarištva in sloge vseh kmetijskih ljudi. Za njim so se oglasile še druge tovarišice in tovariši. Tako je izlet izvenel v mogočno zborovanje mladine, ki se zaveda, da je bodočnost slovenskega kmetijskega človeka odvisna od njega samega in da je treba složnega dela, da vzraste na naši zemlji boljši kruh za vse delovno ljudstvo.

Sv. Jakob v Slov. Goricah

Mladina naše vasi se je zbrala v nedeljo, dne 12. t. m. na občni zbor Društva kmetijskih fantov in deklet, ki smo ga ustanovili z namenom, da si v lastni, neodvisni organizaciji, ki jo bomo sami vodili, pridobivamo prepotrebno izobrazbo in gojimo kmetsko zavest in tovarištvo ter se tako pripravimo za dobre delavce za napredek naše vasi. S svojim delom hočemo dokazati, da raste po naših vaseh nov rod, ki se zaveda svojega poslanstva. Na občnem zboru je bil izvoljen za predsednika tov. Vojteh Matjašič, ostali odborniki pa so: tov. Rupert Stupan, Srečko Matjašič, Nacek Šketa, Alojz Bračko, Bogdan Tusek, Terezija Senčič i. dr.

Poroke v naših vrstah

Na Igu pri Ljubljani sta se 15. maja t. l. poročila tov. Franc Zupec in tov. Mici Merkun. Želimo jima mnogo sreče in upamo, da bosta še vnaprej ostala zvesta sodelavca našega društva.

Pri Sv. Juriju ob Taboru sta se 12. junija t. l. poročila tov. Tonče Strnad, dolgoletni blagajnik našega Društva kmetijskih fantov in deklet in tov. Zlatka Kobale, ki je bila prav tako vneta odbornica društva. Obema želimo mnogo sreče v zakonu in želimo tudi, da še v bodoče ostaneta naša zvesta sodelavca.

V Muhaberu sta meseca maja stopila v zakonski stan tov. Alojzij Femc, agilni delavec našega Društva kmetijskih fantov in deklet in tov. Zalka Jerman z Vrhovega pri Mirni peči. Obilo sreče!

Poljedelski stroji
Zahtevajte

KREMŽAR

Št. Vid nad Ljubljano
ponudbe!

Poskrbimo za stare ljudi!

Navadno se v svojih mladih letih ne spomnimo težkega vprašanja: Kaj bo z nami, ko si ne bomo mogli več služiti kruha z delom svojih rok?

Toliko sto in sto primerov smo že sami doživeli, ko starši, ki so dali vse svoje moči za grunt, nimajo na stara leta mirnega kota. Ko prepuste dom mladim, jih marsikje od lastnih sinov in hčera pa do snahe in zeta gledajo po strani in jim skoro ne privoščijo koščka kruha. Komaj čakajo na njihovo smrt. Ni čudno, da se med starimi in odraslimi otroci vname prepir, ki spremeni družinsko življenje v pravi pekel. Kar stresemo se, ko čitamo v časopisih celo o zločinah, s katerimi se je končalo tako neznosno življenje. Res je tudi, da to ni povsod tako, da se marsikje otroci s starši vedno dobro razumejo, toda kar priznajmo si, da je takih primerov zelo malo.

A tistim, ki imajo grunt, se v primeri z mnogimi drugimi na starost še nekam dobro godi. Grenko je res uživati na stara leta kot, ki je stokrat očitane, a živijo pa le. Kaj pa naj store oni, ki jih lastna zemlja ni mogla preživljati niti takrat, ko so bili še zmožni za delo. Kaj naj store vsi ti dninarji in dninarice, hlapeci in dekle, ki so si izčrpali vse moči na tujih gruntih in so obnemogli. Zakon pravi, da so jih dolžni preživljati njihovi otroci, če pa nimajo nikogar, ki bi skrbel zanje, imajo pravico do vzdrževanja in podpore iz občinskega denarja ali od občinskih dobrodelnih ustanov v domači občini.

Ali pa je vprašanje starostne preskrbe s tem rešeno? Poljski delavci in delavke, ki dostikrat kruha še za sproti nimajo, niti otrokom ne morejo preskrbeti boljše bodočnosti. Zato tudi ne morejo od njih pričakovati v starosti podpore in pomoči. Kako se navadno godi ljudem, ki so na stara leta padli v breme občinam, pa vsi predobro vemo.

Zato bi bilo prav potrebno, da si z vso resnostjo zastavimo vprašanja:

Skrbna in delavna do pozne starosti

Ali je potrebno, da imajo naše matere in očetje najbolj zagrenjena tista leta, ko bi se po trudapolnem delu lahko malo odpočili?

Kako bo z nami samimi na starost, ko nas bo zadela ista usoda, če si ne bomo pomagali?

Kot smo že pisali, je o vprašanju starostne preskrbe mater govorila ga. Štebi-Pleško na proslavi materinskega dne, ki ga je priredila Banovinska ženska zveza v Ljubljani. Pokazala je, kako zelo malo je pri nas še storjenega. Vendar za starost uradniških in delavskih žen je vsaj deloma poskrbljeno, le za kmetijske žene še nikdo ni ničesar storil. V drugih državah je v tem pogledu precej drugače. Najboljše imajo urejeno zavarovanje za starost na Danskem, Norveškem, Švedskem in Češkem. Na Danskem in Švedskem so vsi prebivalci zavarovani. Stroške nosi večinoma država,

nekaj pa tudi prebivalci sami, in sicer plačujejo tem več, čim več imajo dohodkov. Manj premožni pa so sploh oproščeni dajatev za starostno zavarovanje, starostno rento (podpora) pa kljub temu dobivajo vsi.

Torej bi bilo tudi pri nas prav možno to, kar so že napravili v drugih državah, kjer ima ljudstvo take zastopnike in toliko vpliva na vodstvo države, da se zakoni res izdajajo v korist ljudstva in se potem tudi izvajajo.

Pri nas je bil lani izdan zakon o starostnem zavarovanju za delavce, ki pa ne velja za poljske delavce in kmetijske posle. Ima tudi več pomanjkljivosti, pa vendarle obljublja vsaj nekaj za starost.

Ali bi bilo nemogoče, da bi si tudi naš kmetijski človek s stalnim majhnim prispevkom zagotovil pomoč v starosti?

Potem ne bi bilo več preprirov med otroci in starši zaradi preživljanja, ker

bi imeli starši sami dovolj za svoje potrebe. Stari ljudje pa, ki nimajo svojcev, se ne bi umazani potikali po podrtinah in luknjah in prosjačili kruha, če bi občine poskrbele za zdrava in prijazna stanovanja, tečno hrano in skrbno postrežbo. Če bi vrh tega ti ljudje prejeli tudi rento, ne bi bilo za občine več tako breme in bi jim občinske uprave z majhnimi stroški oskrbele prijetno starost.

Kako pa priti do tega? Imamo razne kmetijske organizacije in društva. V vseh teh organizacijah in društvih bi morali skupno in sporazumno izdelati predloge in zahteve in jih poslati na merodajna mesta. Ako bomo vsi zahtevali isto stvar, bomo uspeli! Naše matere in očetje in mi sami imamo pravico na kos kruha tudi v starosti! V svesti si teh naših pravic bomo delali za to, da jih dosežemo!

Spominska plošča, ki so jo nedavno odkrili na rojstni hiši Marije Švehla, matere pokojnega voditelja čeških kmetov in ministrskega predsednika Čehoslovaške, Antonina Švehle.

Absolventom Zadrúžne šole

Zadrúžna šola v Ljubljani bo obhajala letos v novembru 30 letnico svojega delovanja. Ravnateljstvo šole namerava izdati ob tej priliki spomenico, v kateri bodo navedeni vsi absolventi šole s pristavkom, pri katerih zadrugah so se posamezniki udeleževali. Zaradi tega se naprošajo vsi absolventi Zadrúžne šole v Ljubljani, da sporoče ravnateljstvu:

1. Ime in priimek, 2. Rojstni kraj, 3. Sedanji položaj in bivališče, 4. Leto dovršitve šole, 5. Naslove zadrug, pri katerih so sodelovali ali sodelujejo. — Komur so znani označeni podatki o kakšnem drugem učenju Zadrúžne šole, naj jih pošlje skupno s svojimi. Kdor ne bo poslal navedenih podatkov, bo označen, da ni nikjer sodeloval.

KMETSKA ŽENA IN DEKLÉ, ZA NJENE ROKÉ IN SRCÉ

M.:

Slika dolenjskega dekleta

(Nadaljevanje)

Naša dekleta so vsled težkih gospodar-
skih razmer na podeželju vse preveč prive-
zana k delu. Delo jim vzame ves čas in jih
vse zaslužni. Vsaj na Dolenjskem je tako.
Delo jih tako izčrpa, da otope in ne čutijo

potrebe po izobrazbi. Duševna plat je radi
tega siromašna. Vse znanje, ki ga dekle
ima, si je pridobila le iz praktičnega doživ-
ljanja, iz težkega vsakdanjega dela. Čita ze-
lo malo. Do knjig niti ne pride. Saj še knji-
ge Mohorjeve družbe dobivajo le redke
hiše. Tudi časopisov ni mnogo.

Z velikim veseljem obiskuje naše dekle
gospodinjke tečaje, ki pa so žal redki pri
nas. Posebno jo zanima kuharska stroka.
One, ki so obiskovale kak tečaj, morajo po-
sojati recepte vsem ostalim.

Smisla za lepoto ne manjka. Rada veze,
in okraši z vezeno svojo sobico, če jo ima
in kuhinjo. Ponos dekletov je lepo urejena
kuhinja. V lepem oblačenju kar tekmujejo
in zavisti ter škodoželjnost seveda tudi ne
manjka. V bližini mest so sprejele tudi ne-
kaj mestne navade. Rade obiskujejo odrske
predstave in še rajši sodelujejo v njih. Vsak-
danje življenje ji ne zadošča. Pušča ji v duši
vrzeli, ki jih skuša zamašiti z domišljijo.
Vsaj v fantaziji bi si rada pričarala še drugi,
lepši svet. Mnoge so globoko čustvene. Mi-
šljenje je kot pri ženskah sploh tesno po-

vezano s čustvovanjem. Zato nima stalnega
mnenja o gotovih stvareh, nima stalnih na-
zorov. Pri razsojanju jo vodi čustvo, zato
so njene sodbe pristranske. Naglo menja
razpoloženje »v enem žepu ima smeh, v dru-
gem jok«, pravijo. Starejših deklet se čisto
loteva grenka sentimentalnost in črnogle-
dnost. Kako tudi ne. Pred njo ni nobene
svetle točke več. Nikogar, ki bi ga ljubila,
za kogar bi se žrtvovala. Ženska najde iz-
polnitev v materinstvu, v ljubezni in oseb-
nih žrtvah. Če tega ni, postane zagrenjena.

Stanovskega ponosa ni. Manjvredno se
čuti celo pred ono, ki je nekaj časa služila
v mestu. To je velika ovira pri našem gi-
banju. Z vzbujanjem kmetске zavesti bi se
moralo začeti že v ljudski šoli. Tu imajo
učitelji in učiteljice, ki jim je pri srcu na-
predek naše vasi, lepo polje plodonskega
dela.

NAŠ VRT

Dela na vrtu

Že v prejšnji številki sem omenila, kako
potrebno je okopavanje, pletev in zalivanje.
Vendar marsikatera pri tem še ne postopa
pravilno, zato najbrž ne bo odveč nekaj be-
sedi o tem, pa tudi o pravilnem presajanju.

Presajanje.

Pravijo, da tisto dekle nekaj velja, ki ji
vse raste, kar posadi. Res je, tako dekle
nekaj zna, ker največ sadik umre radi ne-
pravilnega sajenja.

Gredo, kamor boš sadila, dobro prekop-
lji in pograblaj. Pognojila si jo najbrž že
v jeseni, če pa ne, jo moraš zdaj. Sadike
(zelje, solato in dr.) prejšnji večer dobro
zalij, prihodnji dan pa vsako posebej pre-
vidno izpuli iz zemlje. Sadike moraš prej-
zaliti, da ne boš pri puljenju odtrgala kore-
nine in da bo na njej ostalo čim več zemlje,
ker tako rastlina v novi zemlji mnogo hit-
reje vzraste. Sadike devaj v mokro košaro.

Mnogokrat je lice solza porosila,
a me ni prijazna roka tolažila.

Šli so mimo mene redki
hipi sreče —
izvabili smeh na ustne
mi trpeče.

In v trenutkih takih sem si
zaželela,
da v objestni sreči bi ves
svet objela.

Pokopala vse načrte
sem visoke —
zdaj prijateljske si več ne
iščem roke.

Saj je noč in dan odprta
črna jama...
Če povsod — še vanjo našla
pot bom — sama.

Če ne posadiš vseh takoj, pusti ostale v mokri košari in jih pokrij z mokro krpo ali papirjem. Presajaj v jutrih do 10. ure in v večerih, po 4. uri popoldne.

Najboljše orodje za sajenje so roke. Z drugim in tretjim prstom napravi v zemljo luknjico, vanjo položi sadiko tako, da korenina ne bo zakriviljena, prigrni ji zemljo, nato pa sadiko s palčema in kazalcema obeh rok dobro vtisni v zemljo. Ta pritisk je za rast sadike zelo važen. Prav tako kakor seme ne more vzkliti, če ni dobro v zemlji, tako tudi sadika ne more zaživeti. Sadik ne smeš posaditi preveč globoko, samo do prvih listov. Kadar sadiš v težko zemljo in pri sajenju zeljnatih sadik, ki imajo dolge korenine, sadi z lesenim sadilnim klinom.

Nečesa pri sajenju nikar ne pozabi! Vedno sadi samo v sveže skopano zemljo! Če je le mogoče sadi po dežju, ali pa gredo, kamor boš sadila, že prejšnji dan dobro zalij! Če je suša, tudi potem pridno zalivaj!

Okopavanje.

Če hočeš imeti vrt, ki ti bo koristil in ga boš rada pogledala, moraš pridno okopavati. Dež in zalivanje zbijeta zemljo, sonce in veter jo posušita in na površini se napravi trda, suha skorja. Ta zapira koreninam dostop zraka in sonca. To je za rastlino tako,

kakor če bi mi živeli v zaprtem, tesnem, temnem in neprezračnem prostoru. S pridnim okopavanjem pa odpremo koreninam okna in vrata na stežaj, da lahko dihajo svež zrak, v suši pa lahko srkajo mokroto globlje iz zemlje. Zelo koristno je okopavanje v suši, ker takrat je skorja posebno trda in je kot železen oklep okoli rastline.

Pletev.

S pridnim okopavanjem tudi preprečimo, da bi plevel zarasel vrt, saj kadar ni za okopavanje časa, je vrt kar hitro ves v travi. To pa ni le grdo, temveč trava jemlje iz zemlje tudi hrano in vodo, za katero so potem močno prikrajšane rastline, ki jih gojimo. Če se trava zelo razraste, krade rastlinam tudi zrak in sonce, saj vemo, da kakšno mlado salato, kumare, zelje i. dr. plevel čisto zaduši. Vsak plevel izpulji, predno vzcveti, ker se potem s semenjem še bolj razširi. Izpuliti ga moramo s koreninami vred; če je potrebno, izkopljimo celo korenino, da plevel sploh ne more znova oživet. Zelo dobro je, če plevemo tudi v suši, na vsak način pa moramo po dežju. Pri tem moramo paziti, da gredic preveč ne poškodimo.

Zalivanje.

Vse rastline zelo potrebujejo vodo; posebno žejne so v suši, saj vidimo, kako v

vročini venejo, nikamor ne zrastejo, kar nič jim ni do življenja, hitro ostarijo in lotijo se jih različne bolezni. Posebno mladim rastlinam suša hitro škoduje. Odpo- moremo pa temu lahko z zalivanjem. Zali- vajo čim večkrat, kolikor nam pač čas in voda, ki jo imamo, dopuščata. Zalivamo z vodo iz mlak, potokov ali studencev, pa- ziti pa moramo, da ne bo premrzla. Zjutraj lahko zalivamo z mrzlejšo, zvečer pa le s postano vodo. Novoposajene rastline zali- vamo nekaj dni vsak dan, da bodo hitro začele rasti. Ostali vrt pa si razdelimo na 3 dele in vsak večer ali jutro zalijmo en del. Zalivati pa moramo pošteno. K vsaki rast- lini posebej prilijmo z vrčem precej vode, da ima dovolj za 3 vroče dni. Takšno zali- vanje je mnogo bolj koristno kakor pa škropljenje kar malo po vrhu zemlje. Tu pride mokrota res v globino in rastlina se dobro napije. Samo mlade, nežne rastline škropimo in to s toplo vodo.

Vse to dá mnogo dela in navada je, da vrt pride zadnji na vrsto. Vedno pa mo- ramo imeti pred očmi, da vrt brez okopa- vanja, pletve in zalivanja ne bo dal ničesar ne za skledo in ne za trg.

ZA KUHINJO

Kaj bomo skuhale?

Juha iz kislega mleka.

Fižolova polenta s solato.

Kašnato praženje (s češpljevo omako).

● **Juha.** Skuhaj štiri olupljene in zreza- ne krompirje v slani vodi, ki si ji prilila malo kisa. Posebej vlijav v 1 liter slanega kropa 1 liter kislega mleka, v katerega si prej umešala žlico moke. To neprestano mešaj ali žvrkljaj (šprudlaj) in pusti malo vreti. Nazadnje dodaj kuhan krompir in, če je treba, tudi krompirjevko.

● **Fižolova polenta.** Deset olupljenih in zrezanih krompirjev ter 1 liter fižola kuhaj vsako posebej. Ko je oboje mehko, odcedi in dobro zmečkaj s kuhalnico. Potem stresi oboje skupaj in še enkrat premešaj. Dodaj precej zdrobljenega česna, osoli, prilij malo fižolovke, zabeli v loncu z zaseko (zabelo) in še premešaj. Ko streseš polento v skledo, jo še enkrat zabeli. Zraven daj solato.

● **Kašnato praženje.** Proseno kašo kuhaj zelo gosto na mleku. Kuhani primešaj 1—2

jajci in jo osoli. V kozici razbeli 1—2 žlici masti, zdrobi vanjo kašo in jo dobro pre- praži. Večkrat jo dobro premešaj z vilicami ali s kuhalnico. Zraven je dobra češpljeva omaka.

● **Češpljeva omaka.** 1 liter suhih češpelj (sliv) napol skuhaj, kuhanim iztrebi koščice in jih dobro zreži. Napravi svetlo prezga- nje iz 1 žlice masti in 2—3 žlic moke, vsiplji vanj zrezane slive in jih takoj zalij z vodo, v kateri si kuhala slive. Če imaš pri roki, dodaš lahko tudi malo vina in sladkorja.

PRAKTIČNI NASVETI

Domača pijača za vroče dni!

V vročih poletnih mesecih nam često primanjkuje dobre pijače in so naši ljudje največkrat primorani, da si gasé žejo z vodo. Kjer imajo jabolčnik ali drugo primerno pijačo, tega ne občutijo toliko. Imamo pa veliko krajev, ki so brez primerne hladilne pijače.

V naslednjem vam dajemo recept za zdravo domačo pijačo, ki jo boste na- pravili z malimi stroški, brez posebnih priprav, in s katero boste zelo zado- voljni.

V primerno leseno, stekleno ali tudi železno posodo, ki pa mora biti dobro položena (emajlirana) nalijte 10 litrov vode, $\frac{1}{4}$ l vinskega kisa in pridenite 1 kg sladkorja, eno na tanke koščke zre- zano limono in 10 lepih bezgovih cve- tov. Posodo s to vsebino hranite na hladnem prostoru in jo vsak dan zju- traj ni zvečer premešajte. Napravite ta- ko, da bodo po mešanju ostali bezgovi cveti na dnu posode.

To lahko napravite tudi iz primerne količine lipovega cvetja, jagod, borov- nic in podobnih sadežev, zelišč ali sadja.

Po preteku 5—6 dni pretočite vsebino skozi gosto in čisto platno in nalijte te- kočino v steklenice, ki jih ne zamašite premočno, ker se lahko zgodi, da vam jih razžene.

Ko si boste ugasili žejo, pa nam spo- ročite o uspehu in zadovoljstvu!

● Kadar lupiš krompir, ga olupi zelo tanko. Res je, da navadno daš olupke živini in se ti zdi, da ne gre krompir v škodo. Pa vendar je tako, ker ima krompir tik pod kožo najbolj redilne snovi, ki se imenujejo beljakovine.

● Izreži skrbno vse slabe, črne ali zelene dele krompirja, ker so v teh delih snovi, ki našemu telesu škodujejo. Posebno spomladi pazi, da skrbno izrežeš tudi vsa očesa, ker se v njih nahaja neke vrste strup.

● Krompir se ne razkuha pri kuhanju, če ga pristaviš v slan krop.

● Kuhaj krompir v nepokriti posodi, da ne ohrani pri kuhanju neprijetnega vonja po prsti.

● Če je krompir prezgodaj kuhan, ga pusti do uporabe še kar v vroči vodi. Tako ne

dobi postanega okusa. Kadar je čas za to, pa odlij vodo in ga pripravi kakor pač hočeš.

● Za praženje krompirja je premalo časa in krompir še nima lepe barve, ko ga že moraš dati na mizo. Pobarvaš ga lahko s sladko papriko, ki nič ne spremeni okusa, krompir pa je le videti okusno pripravljen.

● Za krompirjevo testo je najboljšje, če kuhaš suh krompir, četudi se rad razkuha. Pretlači ga, dokler je še vroč. Ko se krompir ohladi, se spremeni beljakovina, ki je v krompirju v klej. Ta pa zamaši luknjice pri situ ali strojčku za pretlačenje in delo ti gre silno počasi od rok.

● Bolj vođen krompir pa je prikladen za praženje ali za solato, ker se ne razkuha in ohrani lepo obliko.

Dašek:

Denar in njegovi sorodniki

(Nadaljevanje)

Narodna banka kraljevine Jugoslavije

Naša Narodna banka je bila ustanovljena po vojni. Obstajala je sicer poprej, toda to je bila Narodna banka kraljevine Srbije, dočim so naši kraji spadali v območje avstrijske Narodne banke. Po vojni je Narodna banka kr. Srbije razširila svoj delokrog tudi na kraje, s katerimi se je zedinila (prečanski kraji). Mimogrede naj omenimo tu eno za nas zelo važno stvar. Z razpadom Avstrije bi denar avstrijske Narodne banke izgubil vsako veljavo, ker so naši kraji izpadli iz njenega območja. To so bile naše povojne krone. Srbska Narodna banka je tedaj razširila svoj delokrog tudi na naše kraje, toda ona je imela svoj denar (dinarje), ki je imel v Narodni banki svoje kritje, dočim za naše krone ni bilo kritja. Če ne bi tu intervenirala (posredovala) država, bi izgubile vsako vrednost, kakor jo često izgubi denar premagane države. Izvršila se je zato zamenjava kron za dinarje po ključu 4 krone za 1 dinar. Vendar pa za ta denar oziroma te dinarje, ki so bili izdani za zamenjo s kronami ni prevzela nikake garancije

Narodna banka kr. Jugoslavije, ampak so nosili podpis ministra financ. Ti dinarji so bili torej pravi papirnati denar brez kritja. To je bil edini slučaj v zgodovini naše države, da smo imeli papirnat valuto. Kakor omenjeno, je bilo to samo zaradi zamenjave.

Danes izdaja pri nas ves denar edino le Narodna banka. Izjema je samo drobiž, ki ga izdaja država sama, da pri tem nekaj zasluži.

To izjemno pravico, da sme samo Narodna banka izdajati denar, ima ona na podlagi pogodbe med njo in državo. Po tej pogodbi traja ta njena koncesija (dovoljenje, pravica) 30 let. Sklenjena je bila leta 1931., velja torej do 1961. Če se ta pogodba pravočasno ne odpove, se avtomatično (sama po sebi) podaljša za pet let itd.

Sicer pa je naša Narodna banka privatna delniška družba. Njen kapital znaša 180 milijonov dinarjev. Razdeljen je na 60.000 delnic po Din 3.000. Te delnice se danes prodajajo po 7.500 din. V rokah države sme biti največ 20 % vseh delnic. Torej ima država lahko samo 12.000 delnic, kar da 36 milijonov dinarjev kapitala. Ena privatna

oseba pa ima lahko 3.000 delnic, več pa ne. To se da prav lahko kontrolirati, ker je na vsaki delnici napisano lastnikovo ime, banka pa vodi posebno knjigo delničarjev.

Organi Narodne banke

To kar je v privatni banki direktor ali ravnatelj, to je pri Narodni banki *guverner*. Guverner se postavlja s kraljevim ukazom za dobo 6 let. On je obenem predsednik upravnega odbora in zbora delničarjev. Podpisuje vse bančne obveze.

Guvernerju pomagata 2 člana upravnega odbora in še dva podguvernerja ali viceguvernerja. Guverner, 2 člana upravnega odbora in 2 viceguvernerja tvorijo skupaj *izvršni komitet*. Ta prav za prav vrši redno poslovanje: odobrava posojila, kontrolira delo filijal (podružnic) in agencij (odpravnništvo, posredništvo), posloča obrestno mero (diskont) in postavlja uradništvo.

Upravni odbor šteje 24 članov, izvoljenih za dobo 6 let. Kvorum (sklepčnost) je 12 članov. Upravni odbor na svojih sejah odobrava proračun banke, razne pravilnike za notranjo službo in vobče daje smernice poslovanju banke. Izvršni komitet in upravni odbor pokažeta rezultat svojega dela z letno bilanco, katero pregleda *nadzorni odbor*, ki šteje 7 članov, katerih funkcija traja 3 leta.

Ves ustroj in poslovanje Narodne banke je z zakonom določen. Da se ne bi izvršila kaka odločba, ki je protivna zakonu, skrbi *vladni komisar*, kateremu se morajo pismeno poslati vse odločbe upravnega odbora in izvršnega komiteta. Od časa do časa pregleda knjige in stanje blagajne. Poleg tega je banki delegiran (določen) tudi en *predstavniki ministrstva trgovine in industrije*, ki obvešča ministra o kreditni politiki banke. Najvišja instanca (oblast na določeni stopnji) banke pa je *zbor delničarjev* (kar je slično občnim zborom naših društev). Ta končno odobrava bilanco in daje končno veljavno razrešnico upravnemu odboru in izvršnemu komitetu.

Deset delnic da 1 glas. Ena oseba pa ima lahko največ 100 glasov. Vsi člani izvršnega komiteta, upravnega odbora in nadzornega odbora morajo biti delničarji in morajo imeti predpisano število delnic. Člane upravnega in nadzornega odbora voli zbor delničarjev, guvernerja in viceguvernerje pa postavlja kralj.

Pogodba med državo in Narodno banko bi redno potekla leta 1961. Če pa bi hotel zbor delničarjev, da banka likvidira (preneha delovati) prej, bi moralo na taki skupščini biti navzočih $\frac{1}{2}$ delničarjev in bi bila zato potrebna $\frac{3}{4}$ -ska večina. Če bi se to dogodilo, bi potem sledila likvidacija (prenehanje delovanja) in bi polovico likvidatorjev (oseb, ki izvršujejo likvidacijo) imenoval minister financ, polovico pa bi jih izbral zbor delničarjev.

Poslovanje banke

Omenili smo že, da se zboru delničarjev predloži letni zaključek ali bilanca. Ta navadno izkaže dobiček, ki se po zakonu deli tako-le: Najprej se 5 % od dobička odobri rezervnemu fondu, 6 % se razdeli delničarjem kot osnovna dividenda (dobiček, ki ga dobijo delničarji), 30 % pa dobi država. Nato se od dobička - preostanka dopolni dividenda (sedaj še 4 % delničarjem) do 10 %. Če še kaj ostane, se deli med državo in delničarji (dividenda) vsakemu pol in to toliko, da dividenda doseže 14 %. Nato pa $\frac{2}{3}$ državi, $\frac{1}{3}$ dividenda, dokler ona ne doseže 17 % nato $\frac{3}{4}$ državi in $\frac{1}{4}$ delničarjem do višine dividende 20 odstotkov. Če še kaj ostane, pa se dodeli $\frac{9}{10}$ državi in $\frac{1}{10}$ delničarjem.

Država ima pri Narodni banki tekoči račun in uživa tudi kredit pri njej. Vendar pa je z zakonom določeno, da začasni dolg države pri Narodni banki ne sme prekoračiti zneska 600 milijonov dinarjev.

(Dalje prihodnjič)

ZA PROSTI ČAS NAJ PRIDE SMEH V VAS

CIVILIZACIJA

Neki parnik je zajel na morju vihar. Ladja se je potopila, le nekaj mornarjev se je srečno rešilo na neki otok. Ko stopijo nanj, se jim zazdi čisto neobljuden, kakor da še ni stopila nanj človeška noga. Nenadoma ugleda eden izmed mornarjev med kamenjem ostanke puške.

»Hvala Bogu,« vzdikne drugi mornar, »prišli smo v civilizirane kraje!«

PLEMENITOST

Bregar pride k advokatu, da mu napravi tožbo. Ko je bila končana ga vpraša: »Koliko bo to stalo?«

Advokat: »Petdeset dinarjev za takse, petdeset za koleke, petdeset za nagrado in petdeset za plačilo. Moral bi sicer plačati pedeset dinarjev več, pa ker si pri volitvah volil mene, naj bo, ti jih odpustim.«

TUDI SLABO JE TREBA POSLUŠATI

Mrkun in Kosmač sedita v gostilni. Kosmač kadi cigaro. Pa stopi k njemu Mrkun in mu reče: »Nekaj ti moram povedati.«

»Kaj pa dobrega,« se zanima Kosmač.

Ne vem če bo dobro,« odvrne Mrkun.

»Torej bo slabo,« reče Kosmač.

»Da, skoraj da bo nekaj takega,« de Mrkun.

»A, potem pa mi ni treba praviti,« se obregne Kosmač.

Mrkun sede k svoji mizi. Čez nekaj časa začne v sobi smrdeti, kmalu tudi kaditi. Kosmaču je gorela suknja, in je ves iz sebe.

»Jaz sem videl, kako se je vnela suknja od iskre iz tvoje cigare,« pravi Mrkun.

»Zakaj mi nisi pa že prej povedal,« se jezi Kosmač.

»Saj sem ti hotel, pa nisi hotel poslušati slabe novice,« se zareži Mrkun.

NAPREDEK

Ko so Japonci napadli Kitajce, so izjavili, da jih bodo premagali v štirih tednih. Po štirih tednih so podaljšali rok na 4 mesece, potem na 4 leta. Pričakovati je še nadaljnje podaljšanje na 4 desetletja in tako dalje.

POUČNO PREDAVANJE

Gospod Umnež je predaval v neki vasi. Vaščani so se zbrali v velikem številu.

Gospod je začel: »Selekcija agrarnih produktov in konsekvantna organizacija njihove konsumpcije je eklaktanten pojav moderne agrikulture v svrhu progressa rentabilnosti posamejnih kultur za obdržanje ekstenznega minimuma agrarcev-producentov, ki se nahajajo v efektivni katastrofalni fazi ekspropriacije od strani karteliranega internacionalnega velekapitala.«

Ko pride Luka domov, ga vpraša sosed: »Kaj je lepega povedal predavatelj?«

»E, veš, menda je govoril nekaj kulturnega o nekakšni renti in popru na karte in za denar.«

PRECEJSNJA TEŽA

Neki časopis je poročal, da je izdelovanje opek v nekem kraju tako napredovalo, da pride na vsako glavo dvajset opek.

PO ZAKONU

Miha Tepež se zagovarja pred sodiščem, ker je nekoga udaril. Sodnik ga vpraša: »Kaj imate povedati v svoj zagovor?«

Miha: »Gospod sodnik, bil sem pijan.«

Sodnik: »To ne velja, niste bili toliko pijani kot predpisuje zakon!«

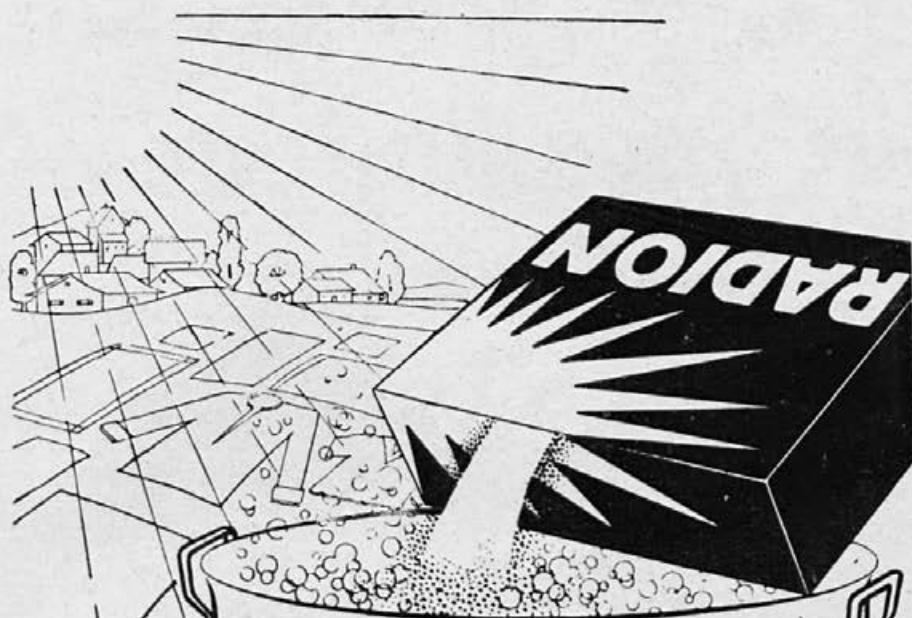
SODOBNA PESEM*

Le stoj, Peharček, kaj ti praviš,
kdo pri volitvah zmagal bo,
s kom narod naš bo zdaj potegnil,
kdo ga v bodoče vladal bo.
Lepo na shodih govorijo,
obljubljajo nam paradiž,
a vendar nam ubogim kmetom
nalagajo na rame križ.

Pò mojem se prokleto vjame,
kdor na besedo jim verjame.

* Iz knjige »Deseti brat«, ki jo je po znamenem Jurčičevem romanu napisal Ivan Rob. V povesti, ki je vsa pisana v verzih, so vsi dogodki predrugačeni na šaljivo plat.

Knjiga se naroča na naslov: Ivan Rob, univerza, Ljubljana in stane 30.— din.

IMEJ VEDNO SOLNCE ... V PRALNEM KOTLU!

Naj si vremenski preroki že tako belijo glavo zaradi vremenskih muh — gospodinja si zna pomagati! Ona se zanese na Radion — na beljenje perila v pralnem kotlu! Zakaj Radion ne pere samo sam — na milijone bisernih kisikovih mehurčkov beli perilo lepo že takoj med pranjem. Naj bo solnce ali dež — perilo bo vedno brez madežev in snežnobe! 15 minutah!

Schichtov

RADION

**DELUJE V KOTLU
KAKOR SOLNCE NA TRATI**

Kmetški hranilni in posojilni dom

V LJUBLJANI

registr. zadr. z neomejeno zavezo

TAVČARJEVA ULICA ŠT. 1

Brzjavi: Kmetškidom

Telefon štey. 28-47

*Nove vloge vsak čas razpoložljive
obrestuje po **4% - 5%***

Za vse vloge nudi popolno varnost

Otvarya tekoče račune

Eskontuje menice

*Daje kratkoročna posojila
Izvršuje ostale denarne posle*

Žaupajte denar domačemu zavodu!